

„Épp döntetlenre áll a küzdelem”

Rétfalvi P. Zsófia

Az elsősorban ifjúsági műveiről, színikritikáiról ismert Turbuly Lilla éppen tíz évvel első, felnőtteknek szóló verseskötete után idén újabb gyűjteménnyel jelentkezett. Az *Alkonykapcsoló*,

ahogy ezt már a kezdő oldal is világossá teszi, az új művek mellett válogatáskötet is a szerző korábbi életművéből. A kötet központi témája, valamint legfőbb megszólalási pozíciója a határon állás, amelyre a cím is utal. Az alkony reflektál a bekövetkezés, az este előtti pillanatra, amely magával vonja az öregedés, a halál és a közöttek élmények témakörét is. Emellett az alkonykapcsoló mint tárgy olyan világító eszköz, amely érzékeny a sötétedésre és automatikusan felkapcsolódik. Tehát már a cím által is érzékelhetjük, hogy ebben a lírában a sorsszerűség is fontos szerepet kap, a történések gyakran függetlenednek az emberi akarattól.

A kötetnyitó vers (*Valami a kékről*) beszédhelyzete is a határélményre erősít rá. A költemény rögzíti a folytonos változásban benne élő ember létállapotát, aki mégis képes reflektálni saját pozíciójára, és a számára befogadhatatlan végtelennel összevetni magát. Az „Innen nézed öröktől fogva már, / ahogy a semmiből a kék ég összeáll” sorokkal regisztrálja ezt az állandó mozgásban lévő határpillanatot. A költemény szerkezetileg hasonló az előző kötet *Arról, ami van* című nyitóverséhez, amely azonban olyan beszélőt sejtet, aki szintén megfigyelőként van jelen, de a túlzásúlt környezetére figyel, nem a létezés fő kérdésire. („Úgy nézni, hogy még léteznek. / Körülvesz annyi minden itt: / még átölel és fojtogat,”)¹ Szerencsésebb lett volna azonban a *Szélrosta*-kötethez hasonlóan ezt a költeményt is a cikluson kívülre helyezni, mely által az említett beszédhelyzet hangsúlyosabbá vált volna.

A kötet első ciklusában több szempontból fontos szerepet kap az én-konstrukció kérdésköre. A *szófelszedő* című verset, amely egyben a ciklus címét is viseli, ars poeticaként is értelmezhetjük, amely úgy vélem, rendkívül szerény költői énképet mutat. E hivatást azonosítja a harisnya-szemfelszedő monoton és már-már feleslegesnek tűnő munkájával, ezzel egyszerre érzékeltetve, hogy nem erőteljes költő-egéniségként, inkább szavakat gyűjtő,

Rétfalvi P. Zsófia (1994, Dombóvár). Jelenleg Pécssett él. A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Magyar nyelv és irodalom mesterszakos hallgatója. 2014 óta a Kerényi Károly Szakkollégium tagja. Fő kutatási területe a 19. századi magyar irodalom, főként Vörösmarty kispróza művei. Emellett kortárs irodalmi, képzőművészeti kritikákat ír.

¹ Turbuly Lilla: *Arról, ami van*. In: Uő.: *Szélrosta*, Hanga Kiadó, 2008. 6.

abból rendezettséget alkotó munkásként hivatkozik magára. Valamint utal arra is, hogy a költészet legalább annyira kezd elavult szakmává válni, mint a szemfelszedő vagy az írógépszerelő. A *Szefi* című költemény más oldalról közelíti meg az én-konstrukció lehetőségét. Ebben a versben a digitális korszak és a közösségi média által kínált énkép-alkotás problémájáról ír, továbbá arról, hogy ez a közeg miként torzítja az énkép kialakítását („Kiposztolt fájdalom vagyok / – nem lájkol, nem bök meg, nem jelöl –”). A mű azonban kissé közhelyes állításokat fogalmaz meg, és nem tesz hozzá a közösségi hálózatok kritikájával kapcsolatos diskurzushoz. Emellett mára konzervatívnak tűnik ez az egyoldalú megközelítés, hiszen a mű szemet huny e közösségi tér mint diszkurzív közeg pozitívumai felett.

A fentebb említett, leggyakrabban visszatérő téma a halál és a betegség, amelyek a nyomhagyás és a felejtés gondolkörével társulnak. Erre utalnak a *Tengerészcsomó* című ciklus darabjai, valamint az ezt megelőző ciklus utolsó verse a *Folyamatos jelen* is. Ezt a művet azért is olvashatjuk a kötet központi darabjaként, mert a könyv borítója is kiemeli. A borítót Lakner Zsuzsa tervezte, és a kötetben a „...csak szélein járunk” című költemény is az ő egyik alkotására utal. A borítón azonban nem ezt a képet láthatjuk, hanem egy kollázsszerű művet, amely jól reflektál a kötet gyűjteményes jellegére. A *Folyamatos jelen* című versre pedig az ember halála utáni kiszakítottágával utal („Mert azt várják az élőkötől, hogy felejt-

senek.”). Eltűnik az emberi lélek, csak a hiányát, a nyomait fedezhetjük fel, amely a képen látható hajópadló töredezettségében és a tengerészcsomó, mint a kötet központi metaforájában érzékelhető. A csomónak tehát ebben az esetben az emlékeztetés a célja, amíg ki nem lazul. („eloldoz tőled az idő, / ahogy a tengerészcsomók is / meglazulnak egyszer.”)

A kötet erényei mellett azonban nem elhanyagolhatók a szerkezeti problémái sem. A gyűjtemény rövidege ellenére öt ciklusból, valamint egy válogatott versek szakaszból áll. Ekkora terjedelmű kötetnél azonban, úgy vélem, ez túl sok, hiszen az utolsó *Vadon* című ciklusba mindössze egy költemény kerül. Így a kompozíció túlságosan széttagolttá válik. Emellett a válogatott versek részbe szerencsésebb lett volna olyan költeményeket helyezni, amelyek még csak folyóiratokban jelentek meg, mivel így túl erős az átfedés a szerző előző kötetének anyagával.

Mindezek ellenére azonban számos újdonsággal is szolgál Turbuly Lilla alkotása. Például a gyerekeknek szóló mondókák újraírásával, (*Mondóka, Ecc-pecc, Apu-te!, Csip-csip csóka*) felnőtté tételével, amelyek reflektálnak a szerző életművének másik fontos szegmensére, így a kötet szintézisként is olvasható. Turbuly Lilla költészetének másik fontos erénye, hogy a női lírai közelítésmód ellenére nemtelennek mondható költészeti nyelvet alkot. Ezt elsősorban az által képes elérni, hogy nem hangsúlyozza, tudatosítja az olvasóban, hogy a műveiben megformált élmények kizárólag női priviligiumok.

A kötet minden szerkezeti hibájától eltekintve értékes gyűjtemény, amely érzékenyen reflektál a múlandóság és a határhelyzetek kérdéskörére. Turbuly Lilla költészetének nyilvánvalóan nem célja a magyar líra megújítása, felforgatása, írásmódja mégis különösen hitelesnek hat a kortárs magyar költészeti palettán.

Turbuly Lilla: *Alkonykapcsoló*. PRAE.hu, Líra és Logika, 2018.

Amikor az eszes rókák mesélnek...

Farkas Róbert
mesekönyv-sorozatáról

Zólya Andrea Csilla

Farkas Róbert három részes Eszes róka meséi-sorozata meghökkentően bátor és innovatív vállalkozás, tekintettel arra, hogy a különböző asztrofizikai kérdésekkel elsősorban a legkisebbeket szólítja meg. Az *Első könyvem az Univerzumból*, az *Első könyvem a fényességéről* és az *Első könyvem a tér-*

időről nemcsak a kisgyerekeket avatja be a csillagászati történésekbe és alapfogalmakba, hanem a felnőtteknek is segítségükre lehet. Való igaz, hogy többünknek ijesztő belegondolni abba, mennyire parányiak vagyunk a már-már felfoghatatlan méretű asztrofizikai távolságokhoz és nagyságokhoz képest, de ez nem ment fel bennünket az alól, hogy megpróbáljunk válaszolni gyerekeinknek a csillagok, égitestek, vagy a galaxisok létrejöttére és egyáltalán a keletkezésünkre vonatkozó kérdéseikre is. Farkas Róbert köteteivel felvértezve talán a szülőket nem éri annyira váratlanul vagy éppen felkészületlenül, amikor a három-négy éves gyerekek kérdései e témákra is kiterjednek. Voltaképpen ezért vitathatatlanul előremutató a sorozat, mivel a fizikának és asztrofizikának a kérdéseiről úgy beszél, hogy egyszerre szólítja meg a kisebb és a nagyobb gyerekeket, illetve a szülőket.

Ebben a vonatkozásban lényeges, hogy a tudományok kérdéseiről való gondolkodást a szerző kiemeli a tankönyvek és az iskolai tanórák kötöttségéből azzal, ahogy megmutatja, e kérdésekkel való szembenézés a mindennapjaink szerves részévé válhat, miközben nemcsak megtapasztaljuk, így tanúi és részesei vagyunk a világ csodáinak, hanem gyerekként és felnőttként is megérteni igyekszünk azokat.

Az Eszes róka meséi-sorozat a párbeszédet és a közös gondolkodást segít(het)i elő a felnőtt/szülő és a gyerekek között a kötetekben szereplő rókapapa és kölyke eszmecseréje által, amit szín-

Zólya Andrea Csilla (1978, Székelyudvarhely). Kritikus, szerkesztő, tanár. Tanulmányait a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen végezte. Jelenleg Szentendrén él. Legutóbbi kötete: *Szabadcsavár* (2014).